

**SLAVNOSTNI GOVOR AKADEMIKA ZORKA SIMČIČA
NA SLAVNOSTNI AKADEMIJI OB 20. OBLETNICI SVETOVNEGA SLOVENSKEGA KONGRESA**

**Ljubljana, 28. junij 2011
Dvorana Svetovnega slovenskega kongresa**

Spoštovani!

Zgodovinar Arnold Toynbee pravi, da je svet star nekaj milijard let, da pa je minilo komaj kakšnih tri tisoč let, kar lahko dogajanja spravimo v zgodovinske okvirje, in da se današnja zgodovinska situacija človeštva da primerjati z atletom, ki je na teku na sto metrov pretekel šele prvo stotinko sekunde.

Proslavljamo dvajsetletnico Svetovnega slovenskega Kongresa. 20 let je res samo 20 let, vrh vsega pa se je še treba zavedati, da je tekaška proga pred nami dolga ...– toda občutek, da si priklical v življenje nekaj, kar je že doslej spreminjalo slovenski svet in kar ga še spreminja, je zavidanja vreden.

Dvajset let – in ... pogled nazaj. Dovolj bi bilo samo prelistati publikacije SSK, pregledati njegov arhiv, pa bi najbrž celo oni, ki so sami pri Kongresu sodelovali, bili presenečeni. Že samo govor zgodovinarja ob petnajstletnici SSK, daje pregled dotedanjega združevanja, povezave in sodelovanja z rojaki po svetu, daje podobo te res šele dvajsetletne pa vendar velike epopeje, pogled na dosežke skupine maloštevilnih, a vizionarnih in kar je najpomembnejše – pogumnih ljudi.

Leto 91, leto rojstva, že kmalu pa tudi prvih bolečin. Dvojnih bolečin. Enih poporodnih, normalnih, ki so pač del procesa, pa naj gre za rojstvo človeškega bitja ali kakšne nove zamisli, hkrati pa še kakšnih kolateralnih bolečin, ob komplikacijah, ki so se kmalu prikazale. Eni rojaki, doma in po svetu, so namreč bili navdušeni nad kongresom zaradi vitalne funkcije, ki so jo videli v rojstvu SSK – povezati vse sile naroda s področij znanosti, gospodarstva, kulture in to v matici, za mejo republike in v zdomstvu ne glede na politično pripadnost ali svetovni nazor. Toda tu so bili še drugi. Čeprav je v dobi 'enoumja' – kakor se danes evfemistično izražamo – tedanja partijska oblast bila pripravljena sodelovati z drugače mislečo politično zvezo, so se kmalu začele prikazovati razpoke. Ni minilo veliko, ko so se oglasili glasovi, ki so opozarjali, »na nevarnost vladajoče totalitarne ustanove, ki bo hotela spremeniti kongres v orodje svojega preživetja.« Dejstvo je, da se niso motili in da je Kongres kar še nekaj časa preživel tudi še to drugo vrsto bolečin, ki pa so sčasoma popustile. Slovenci, od vladajočih do vladanih, smo politično dozorevali. Vladajoči v spoznanju, da je demokratizacija zahteva časa, vladani v rasti civilnega poguma.

SSK je bil od vsega začetka center, katerega cilji so bili jasni, njegovo poslanstvo – beseda, ki jo komaj kdaj še slišimo – prvo vodilo. Od tod najrazličnejše prireditve: od Večerov izza Kongresa pa do vseslovenskih srečanj zastopnikov iz domovine, zamejstva in zdomstva v Državnem zboru, predvsem pa, še posebej v zadnjih letih, številna srečanja med domačimi in iz tujine prihajajočimi slovenskimi strokovnjaki, zaradi katerih je že doslej prišlo do produktivne izmenjave medsebojnih izkušenj. Pred kratkim je potekala že sedma konferenca zdravnikov, v preteklih letih so se štirikrat srečali naši arhitekti in gradbeniki, prav tolikokrat znanstveniki in gospodarstveniki, svoje poglede so si izmenjali glasbeniki, planinci, pravniki. Organizirane so bile tradicionalne študijske poti po slovenskih območjih

v sosednih državah, razstave, tabori slovenskih otrok iz tujine, priznanja družinam s številnimi otroci – simboli, vendar glasen alarm voditeljem države – tiskovne konference, izdaja zbornikov ...– kakšna paleta uspešno izpeljanih zamisli!

Bodoči zgodovinar pa bo lahko opazil, da se Kongres, ob vsem posvečanju svojim specifičnim nalogam, ni zapiral pred vsakodnevno aktualnostjo. Vodstvo Kongresa, pa tudi njegove po svetu obstoječe Konference so večkrat zavzele kritična stališča do dogajanja v domovini, pa naj je šlo za vprašanje narodne sprave, za arbitražo s Hrvaško, imenovanje ulic po nekdanjih revolucionarjih, za nespoštovanje državnih simbolov in podobno.

In pogled naprej?

Slovenski narod je razklan, kakor pravi naša zgodovinkarica. Še več: prereset je od kroglj nihilizma, tega 'grozljivega gosta', pa naj bo to preko relativizma, prevrednotenja vrednot, ali celo zasmehovanja vsega, kar je svetega – in pri tem ne mislim samo na religiozno področje. Etična gluhost družbe ne more voditi drugam kakor v območje smrti. S svojo državo se nevarno igramo. Beseda patriotizem je dobila slabšalni prizvok, postala celo predmet zasmehovanja in to ne samo iz vrst mase, množice, podobne tisti rimski pred propadom, ko se je – kakor pravi Juvenal – 'celotno dogajanje državljanov skrčilo na nestrpno pričakovanje samo dvojega: kruha in iger.'

Vsakokratna politična oblast naj bi reševala probleme države, toda so področja, na katerih lahko predvsem civilna družba išče boljših rešitev. Še posebej zadnja stoletja je svet v nenehnem nemiru: monarhija se spremeni v republiko, republika postane monarhija, vlade prihajajo in padajo, programi strank se menjavajo – edino civilna družba ima lahko pred seboj stalen cilj: dobro naroda, dobro države.

Kje smo v tem trenutku? EZ sicer krepi evropski družbeni red, istočasno pa — slabi nacionalno suverenost. Da se to pozna celo na stališčih, ki jih ima slovenski človek do svojega jezika, je za nas še posebej značilno. *Lingua franca* je nujna, toda za nas je naš jezik embrio, osnovna celica, iz katere se je že od nekdaj razvijala misel na enotno skupnost. Nekemu narodu lahko jezik predstavlja zgolj eno izmed komponent, za nas pa je bil jezik skozi stoletja edina kohezijska sila. Narod je utemeljen v svojem jeziku, pravi Wilhelm Humboldt, toda če je kateri narod utemeljen *predvsem* v jeziku, potem je to naš. Ne nasedajmo torej žal vedno pogostejšim, zlasti mladim generacijam namenjenim glasovom o visoko kulturnih, gospodarsko močnih narodih in državah, ki pa si zaradi jezika ne belijo las: o irskih književnikih in mislecih, ki ustvarjajo v angleščini, o večini Judov, ki ne poznajo hebrejščine in podobno. Različna so rojstva narodov in držav, različne usode so jim v stoletjih krojile značaj in kdaj že sama geografska lega države zahteva specifičnost reakcij in delovanja. Ne delajmo si utvar! Mi z jezikom stojimo ali pademo. In pri klicanju teh dejstev v zavest ima prav SSK, ki živi doma in po svetu, nepogrešljivo funkcijo. Odkrivanje, s kakšno skoraj naslodo govorijo nekateri naši intelektualci o smrti jezikov, predvsem seveda našega – ta naj bi izumrl najkasneje leta 2100 – lahko v nas prvem hipu prebudi nasmeh, toda ...

Nadvse velikega pomena je, da se Kongres zaveda nujnosti elite v narodu, brez elit se narod ne more razvijati – hkrati pa pomembnosti vseh svojih rojakov. Na vseslovenskem srečanju v Državnem zboru pred 15 leti sem poudaril, naj se oblast v domovini nikar ne prepušča skušnjavi, da bi slovenski življenj izven meja republike omalovaževala. Ne gre samo za tisoče, ki obvladujejo svetovne jezike, niti za rojake, ki zavzemajo vodilna mesta po svetovih podjetjih, poučujejo po tujih univerzah ...mislimo predvsem tudi na našo *silent majority*, molčečo večino, na naše preproste ljudi izven meja republike, ki dostikrat predstavljajo najbolj žive žile slovenstva, na ljudi, ki so tudi še danes za svojo domovino, ali domovino svojih prednikov pripravljeni kaj žrtvovati. Žrtvovati ...Za nekatere žal – čista arhaika. In vendar ...Kot sem takrat poudaril: »Po svetu ni malo rojakov, ki živijo za Slovenijo, in za mnoge – ne samo za v tujini umrlega pesnika – velja, kar je ob njegovi smrti dejala žena: 'On ni nikdar živel v tujini, on je samo umrl v tujini.«

SSK pa ima stalno v mislih tudi vedno številnejše rojake, ki odhajajo v tujino bodisi na študij bodisi v iskanju boljšega kruha. Treba je priznati, da se je po osamosvojitvi odnos države do zdomcev, celo do političnih emigrantov, izboljšal, a odpirajo se novi problemi. Realističen pogled nanje nam narekuje previdnost, to je pred-videvanje: žal je namreč tako in žal bo vedno tako, da se bo tozadevnim problemom tudi vnaprej bolj kot vsakokratna politična oblast morala posvečati civilna družba. In tako je tudi prav! Če kje, je na tem področju razmisleka vredno opozorilo de Gaulla, da je politika preveč pomembno področje, da bi ga prepustili samo politikom. Politika potrebuje – in če ji je javno dobro res cilj – celo prebuja kroge ljudi, iz katerih naj prihajajo korektivi njenemu delovanju in prav tukaj je mesto SSKu.

Vemo, da nas nekoč ni reševal Dunaj, ne pozneje Beograd in da nas danes tudi Bruselj ne bo. Da je, če ne vse, pa vse bistveno odvisno od nas samih. Konstatacija C.D. Warnerja, da 'Noben narod ni postal velik, dokler ni spoznal, da v časih najhujše stiske nima stopiti nikamor po pomoč', je sicer žalostna, a resnična. To kruto odkritje smo doživeli tudi mi prav v dneh osamosvajanja, ko se nismo mogli nasloniti ne na EU ne na velesile, ki se imajo za očete demokracije. Da je odločitev za osamosvojitve prišla v veliki večini prav iz vrst kasnejših snovalcev SSK, ni čudno. Če bi leta 91 čakali, kdaj nam bodo drugi priskočili na pomoč, mi tukaj danes ne bi razpravljali. Tako pa so dane možnosti, da se današnji slavjenec še naprej uspešno ukvarja z dejavnostmi, katerih diapazon je širok: od zahteve po uvedbi resnično pravne države, od dvigovanja zavesti o nacionalni identiteti in nacionalnem ponosu, pa vse do ...načina črpanja finančnih sredstev iz evropskih skladov.

SSK čakajo seveda nove naloge. Še naprej organizirati srečanja, še naprej nuditi pomoč rojakom iz tujine, posvetiti pa se tudi pripravi novih zakonov, da bi, kakor imajo pri nas narodne manjšine zastopnike v parlamentu, tudi Slovenci izven meja države imelo svoje – sistem, ki je v mnogih evropskih državah že v praksi. Še naprej povezovati mlade iz domovine z mladimi iz sveta – koliko navdušenja se je ob takih priložnostih rodilo že doslej! Navdušenja! Kaj bolj pomembnega danes, ko je apatija, da ne rečemo letargija najbolj nalezljiva bolezen časa, in se človek množice ne zanima za nič, z nezanjmanjem pa – kakor pravi Milan Komar – 'smrt potuje incognito!' Srečanja ljudi, ki imajo 'erotičen odnos do domovine', prebudijo nove sile, navdušenje za delo. Navdušenje! Drži namreč misel Bulwerja Lyttona: 'Moder človek lahko vlada državi, toda navdušenec je tisti, ki državo prerodi.'

Funkcija SSK je še posebej zgodovinska v prelomnih časih, kakršne doživljamo prav v teh dneh, ko praznujemo 20 obletnico osamosvojitve. Ne bodimo črnogledi, ne_uganjajmo katastrofizma, a tudi peska si nikar sami ne mečimo v oči... Sporočilo: 'Tisoč let je komaj dovolj, da ustvariš svojo državo, ena sama ura zadostuje, da se zruši v prah', je shrljivo. Pesnik, romantik Byron, v nič kaj romantični izjavi ...

Prav Kongres je poklican, da misel o resnosti eksistence države nenehno kliče v našo zavest. Za prerod miselnosti v našem narodu bo potrebno preživeti še marsikatero uro krize, potrebna bo, kakor je nekdo dejal, 'še vrsta seans pri Velikem psihiatru', da pride do normalnosti. Smo sredi razkroja, kakršnega naš narod še ni poznal. Gospodarska, politična, a še huje – moralna kriza.

Kongresu – dvajsetletnemu mladostnemu drevesu, ki pa že leta rojeva sadove: vivat, crescat, floreat. Vivat: naj živi, izrabi vse svoje sile; crescat, naj raste, da na njem poženejo še nove veje; floreat, naj še bolj zacveti. Vse to: našim prednikom v sporočilo, da njihovo delo za narod ni bilo zaman, nam samim pa v zavest, da nismo ena tistih generacij, o katerih pravi Ortega y Gasset, 'da prevarajo, izdajo kozmično namero, *la intención cósmica*, ki je vanje položena', v zavest, da nismo izdali svojega časa, ampak skušali po svojih močeh izpolniti njegovo zahtevo: prebujati in ohranjati življenje. V časih, ko plove prek Slovenije duh nekakšne splošne nekrofilije – kako vzvišeno poslanstvo! Prebujati življenje! Da parafraziramo Cicerona: 'Če kdaj, so to trenutki, ko se človeška krepost najbolj približuje božanstvu.'

Izrabimo jih!